

ΠΑΡΟΡΗΘΩΝ

N. E. ΜΑΝΙΤΣΚΗΣ

Διευθυντής

ΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ἐπί τῆς διασταυρωμένης τῶν ὁδῶν Πειραιῶς καὶ Γερανίου, ἀριθ. 30.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἐν Ἀθήναις ἑτησίᾳ δρ. Ν. 8.
 • ἑξαμ. " " 5.
 • ταῖς ἐπαρχ. ἑτησίᾳ " 10.
 • " ἑξαμ. " " 6.
 • τῷ ἔξωτερ. ἑτησίᾳ φρ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης — Αἱ Ῥωσίδες Παρθένοι ἢ σηναὶ τῶν Μυθιστορημάτων (συνέχεια). — Βολταῖρος (τέλος). — Ἐμᾶς ἄλλοι μᾶς κρίνει (ποίημα). — Περὶ καλλιέργειας τῶν καρποφόρων δένδρων. — Ποικίλα.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛ. ΤΙΜΑΤΑΙ

Ἐν Ἀθήναις λεπτὰ 10.
 • ταῖς ἐπαρχίαις .. " 15.
 • τῷ ἔξωτερικῷ ... " 25.
 Φύλλα προηγούμενα " 50.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

I

Πενθήσατε πάλιν! λύσατε τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης σας ἀγναὶ τῶν Μουσῶν ἱέρειαι, περιβληθεῖτε τὴν στολὴν τῶν δακρύων, καὶ κατέλθετε ἐκ τῶν μυροέντων καὶ γλυκυθήμων κορυφῶν τοῦ παρθενικοῦ ἐνδιαιτήματός σας εἰς τὴν περιβρεχομένην ὑπὸ τοῦ Ἴονιου μουσοστεφῆ καὶ καλλήγονον Λευκάδα, ἥτις ἄλλοτε ἐθρήνησε τὸν ὄσφραστεφῆ καὶ ἐγκάδιον υἱὸν σας, τὴν ὠραίαν καὶ καλληκέλαδον τῆς ἀνοιξέως ἀνθόνα, τὸν Κόμπτα Διονύσιον Σολωμὸν!

Σπεύσατε παρθένοι! Ἐκεῖ σήμερον στενάζει δακρύων καὶ πάλιν ὁ μουσοτραφεὶς λαὸς τῆς καλῆς μας Λευκάδος διὰ τὸν τελευταῖον τῆς Ἰονίας Βάρδον

διὰ τὸν ὕστατον ἐθνικὸν καὶ πολὺκλαυστὸν ψάλτην τὸν

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΝ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΝ!

Ἐκεῖ γὰρ ἐστὶ ἡ σφριγῶ-α ζωὴ τοῦ ἐφαλλεν εἰς τὸν λαὸν διὰ τῶν ἐθνικῶν πικρῶν, καὶ ἐλάλει πρὸς τὰ ἀδελφὰ τῆς δημοκρατίας τέκνα μὲ τοὺς πατριωτικοτέρους καὶ ἐγκαρδιοτέρους λόγους, ὑπὲρ τῆς φίλης πατρίδος, ὑπὲρ τῶν εἰς τὰ δεσμὰ στεναζόντων ἐτι ἀδελφῶν μας! Ἐκεῖ ὁ ψάλτης τοῦ Διακού καὶ τῆς Φρόσύνης ὑπὸ τὴν βαθύσκιον κοιλάδα τῆς αἰθούσης ἐξοχικῆς τοῦ κοιτίδος, ἀνέμενε νὰ ἴδῃ ἐν ὄνειρον πραγματοποιούμενην τὴν Ἑλλάδα, σύσσωμην ἐξεγειρομένην ὅπως πατάξῃ καὶ πάλιν τῶν πρὸ αἰώνων δυνάστην τῆς, ὅπως διδάξῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς

λαοὺς ὅτι ζῆ ἡ Ἑλλάς, ἡ γόνιμος καὶ πολυπράγμων ἐκείνη τῆς διανοίας χώρα, καὶ ὅπως οἱ λαοὶ καὶ πάλιν ἀποθανατήτουν νέους ἥρωας, ἀλκίμους μαχητὰς ἐφαμίλλους τῆς δόξης καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν πατέρων μας!

Τί δὲν ἐφαντάζετο νὰ ἴδῃ ὁ ὕμνωδός τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Ἠπείρου πραγματοποιούμενον πρὸ τῆς θανάτου; Πόσαι χρυσοπτέρυγαι ἐλπίδες, πόσα ὄνειρα φραῦδα, εἰς τὰ ἀνδρικά καὶ ἀκλόνητα στήθη του, δὲν εἶχον ἀνεγείρει ἅγιον τέμενος, κρύφιον δῶμα! Ἐκεῖ οὐδεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσχωρέσῃ. Εἰς τὸν ἀπόκρυφον τῆς καρδίας του ναὸν, πέπλος ἡρεμίας καὶ στενοχωρίσεως ἐβασίλευεν, καὶ μόνον ὁ κλίνων εἰς τὸ μέρος τῆς μεγάλης καρδίας του, ἠδύνατο

νά ἐνοήσῃ τοὺς μοιχίους παλμούς του, τοὺς λιμνάζοντας πόνοὺς, καὶ τὸ μέγα καὶ ἐνθεον πῦρ τὸ φλογίζων καὶ καίον ὡς κάμινος τὰ στήθη του, χάριν τῆς πτωχῆς καὶ γλυκείας Ἑλλάδος! χάριν ἐκείνης τὴν ὅποιαν τόσον ἠγάπησεν καὶ τόσον ἐψάλλεν!

Ἄλλ' οἶμοι! τίς ἠδύνατο νὰ προσεῖδῃ τὴν συμφορὰν τῆς αὔριον! Τίς ποτὲ ἐφαντάζετο νεκρὸν τὸν πυρίκαυστον Βάρδον!

II

Ἐκ τῆς Ἠπείρου ἦλκε τὸ γένος τὸ φιλόπτρι τῆς Ἑλλάδος τέκνον! Ἄλλ' ἡ ὠραία Λευκάς τὸν υἱοθέτησε διότι ὁ ποιητὴς θλιβόμενος νὰ ζῆ εἰς τὴν ὑπόδουλον γῆν τῶν πατέρων του, εἰς τοὺς ἀπορρώγους καὶ αἰμοσταγῆς ἐκείνους βράχους, ἐζήτησε ἐλευθέραν γῆν ἐλευθερὸν αὐρανόν, ὅπως χύνει τὰς ἀθανάτους μελωδίας του, τὰς γλυκείας τῆς Μουσῆς του ἐμπνεύσεις!

Ἐκεῖ τοῦ ποιητοῦ τὸν οἶκον πύλοῦσεν ὁ ὕμναιος, καὶ ἐκεῖ ὡς πρῶτα ῥοδόχρους ἐστόλισε τὸ ἱερὸν ζεῦχος ἐν νεογνῆς βρέφος, εἰς ἀγγελὸς τῶν οὐρανῶν ἡ μικρὰ Μαρία!

Φεῦ! ὅμως ἡ Μαρία δὲν ἦτο γήινος ὑπαρξίς καὶ ὁ πατήρ μετ' οὐ πολὺ ἀπαιεῖ θρηνεῖ τὸ πρῶτον τὸν ἀποπτόντα τοῦ οἴκου τοῦ ἀγγελοῦ! τὸ πρῶτον ἀνθος τῆς ἀγάπης του!

Τὴν αὐγὴν τὴν ὀροσοῦλα εἶς, ὕψιστε εἶνα ῥόδο
τὴν αὐγὴν μετ' ἡ ὀροσοῦλα ἐμαρτέθη τὸ ῥόδο!

Ἐν τῷ προλόγῳ τῶν μνημοσύνων τοῦ ὄρφανός πατὴρ γράφει, . . . «Αἰσθάνομαι ἀκόμη ἐπὶ τῆς καρδίας μου ὅλον τὸ βῆρος τοῦ χῶματος, τὸ ὅποιον ἐρριψα ἐπὶ τῆς Μαρίας μου! Εἰς τρεῖς μῆνας ἐθαψα τὴν μητέρα μου καὶ τὸν πατέρα . . . Ἐμεινα ὄρφανός! . . .» Καὶ προχωρῶν κλαίει τὴν συμφορὰν του. Σεβόμεθα τὸ βαθύ ἄλγος τοῦ υἱοῦ καὶ πατρός, διὰ τοῦτο σιωπῶμεν. Ἀναγνώσατε μόνοι, τὸν πόνον του ἐν τῷ προλόγῳ του, καὶ θέλετε κλαῦσαι πολὺ, γράφει ὁ πατήρ ὁ ὄρφανός, ὁ ἀπαιεῖ! Μὴ γνωρίζοντες ἐτι τὰς λεπτομερείας τοῦ βίου του, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἅτινα ἐὰν δὲν ἐψαχάρισταν τοὺς ἀναγνώστας τοῦλάχιστον ἔλαβαν ἀμυδρὰν τινα γνῶσιν τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ!

Ἐὰν δὲ τολμῶμεν νὰ γράφωμεν περὶ τοῦ θανόντος ποιητοῦ, τοῦτο ποιοῦμεν ὅπως μετριάσωμεν τῆς καρδίας τὸ ἄλγος καὶ ἀποχαιρετήσωμεν τὴν δημοφιλή ἐκείνην ὑπαρξίς, ἣτις δυσαναπλήρωτος καινὸν ἀφῆκε εἰς τὴν καρδίαν μας!!

III

Αἱ ποιήσεις τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλκωρίτου ἐγκλείουν τὸ πῦρ τῆς ἐλευθε-

ρίας καὶ τῆς ἀνδρείας, τὰς μάγας καὶ τὰ τρόπαια τῶν πατέρων μας! Ποτὲ μὲν ψάλλῃ τὰς νίκας καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ Κατσαντώνη, τοῦ Βλαχάβα καὶ τοῦ Δήμου! ἄλλοτε δὲ τοὺς ρρικόδαις βρασάνους αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων!

Ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ γυναικία ἀρματολικὴ τῶν ὄρειων, εἶναι ἡ μόνη τοῦ ποιητοῦ γλῶσσα! αὐτὴν ὁ ποιητὴς παιδιόθεν ἠγάπησεν καὶ πάντοτε δι' αὐτῆς ἔγραψεν. Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι ὑψηλὴ ἀγία, οὐδεὶς τῶν συγχρόνων του ἔγραψεν τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, οὔτε ἴσως πλεόν. θὰ γράψῃ τις.

Μόνος ὁ Α. Βαλκωρίτης εἰσέδυσεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς γλώσσης: ἐν ταῖς ποιήσεσι αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἀνετράφη μεταξὺ τῶν κλεφτῶν ἐπὶ τῶν χιονοστερωτῶν ὄρειων τοῦ Ὀλύμπου τοῦ Πίνδου καὶ τοῦ Κισσάβου! Ἐν ταῖς περιγραφαῖς του νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐνώπιόν σου ὁμιλοῦντα τὸν Κατσαντώνη τὸν Βλαχάβα τὸν Δήμο καὶ τοὺς ὁμοίους. Ὁ ποιητὴς τὴν γλῶσσαν ταύτην μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς, ὃν οὐχὶ εἰς ἐντελείαν, ἀλλ' εἰς σημεῖον τὸ ὅποιον ἐλπίζω ὅτι πλεότερον δὲν θέλει προχωρήσῃ. Τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἄς σεβασθῶμεν καὶ ἄς προσπαθήσωμεν ὅπως μὴ τὴν ἐγκαταλείψωμεν! Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι μία, αὐτὸς ὁ ποιητὴς λέγει — «Ἄν ἦναι καὶ ἐρείπιον, τοιοῦτον ἄς τὸ σεβασθῶμεν. Εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐμοιρῶλόγησε τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' μέχρι Ῥήγα τοῦ λυτρωτοῦ. Εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐτραγώδησεν ὁ κλέφτης ἐπὶ τοῦ Πίνδου, ἐπὶ τοῦ Κισσάβου, ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου!»

Καλλίτερον ὅμως ἀναγνώσατε μόνοι τὸν σοφὸν τοῦ ποιητοῦ πρόλογον καὶ ἐκεῖ πολλὰ θὰ μάθητε! Εἰς τὰ Μνημοσύνά του περιέγραψε τὰς βασάνους τῆς Φροσύνης, τὴν ἰγριότητα τοῦ Ἀλῆ τῶν Ἰωαννίνων, τὸν ἔρωτα τοῦ Μουχτάρ. Ἐξύμνησε τὴν θάνατον καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ διακίου, τὴν σιγκινικωτάτην σκηνὴν τοῦ Ἀστραπογιάννου, καὶ ἐπλάσεν διὰ τῆς φαντασίας του τὸ δημοφιλὲς καὶ γλυκὺ Σήμαντρον! Εἰς τὸν Β' τόμον καταρᾶται τοὺς προδότης τοῦ Σουλίου, ἐξευτελίξῃ τὸν Βοιώνη φεύγοντα, κλαίει τὸν ποιητὴν τοῦ ὕμνου τῆς Ἐλευθερίας, ψάλλει διὰ τοῦ ψυχροσταβάτου τὴν Μαρίαν του, ἐτι δὲ ψάλλει τὸν Κατσαντώνη, τὸν Δήμο, τὸν Σαμουὴλ καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλα ἔργα τοῦ ποιητοῦ εἶναι διασπαρμένα ἐν τῇ Ἑστία ἢ καὶ ἐν φυλλαδίοις, ὡς ὁ ὕμνος τοῦ Πατριάρχου ἡ λίμνη τοῦ Λαμκρίνου καὶ τινα ἄλλα! Δὲν λέγομεν τίποτε διὰ τὴν ὑψηπέτειαν τὴν φαντασίαν, τὴν δύναμιν, τὸ πῦρ τῆς καρδίας, καὶ τὸ πάθος! Εἶναι ὁ ἀνώτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας!

Πᾶς ἔπαινος καὶ μέγιστα ἐξ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων προσερχόμενος εἶναι γελοῖος! Ὁ ποιητὴς μέγας ἦτο καὶ οὕτω θὰ διακρίνεται. Ἐδῶσαμεν ἀπλῶς μόνον καταλογὸν τῶν ἔργων του!

IV

Τὴν νύκτα τῆς 24 Ἰουλίου ἐσεβέσθη τὸ ὑπερήφανον βλέμμα, ἐσίγησαν τὰ μελωδικὰ χεῖλη τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλκωρίτου! Ἐνεκρώθησαν πλέον οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του, μετὰ τῆς ἡχυρᾶς πνοῆς του καὶ σήμερον τὴν 2 ὄραν νεκρὸν τὸν ψάλλον ἰσυνόδευσαν εἰς τὸν τάφον!

Ἡ μορφή ἐκείνη ἐσκεπάσθη ὑπὸ τὸ βαρὺ τοῦ θανάτου χῶμα! Δὲν θέλομεν πλέον εἶδει μεταξὺ μας τὸν ἐθνικὸν μας κύκνον! Τὰ χεῖλη ἐκείνα ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἀθάνατα ἐπη σήμερον ἀσπάζεται ὁ τάφος. Ἐκεῖ πλέον παλμοὶ καὶ πόθοι, πατρὶς καὶ παῖσις συνετάφη! Τὸ ἐν κακὸν συνεπέφερε τὸ ἕτερον, μετὰ τῆς παρακμῆς μας, ἔρχεται ἡ συμφορὰ! Ἐὰν δὲν εἶναι πλάνη πατρὶς μου! πόσων τέκνων σου δὲν ἠνέωξας τὸ μνημα τὸ ἔτος αὐτὸ ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς γῆς! Ἄνὰ ἐν καθ' ἐλάσῃν στέφει τὸ πανύστατον εἰς σὲ βλέμμα καὶ συντάξτε μετὰ τῶν ἐρπετῶν εἰς τὰ σκότη. Πόσα δάκρυα δὲν ἔρυσαν ἐκ τῶν στεῖρων ὀφθαλμῶν σου εἰς τὸ ἔτος αὐτὸ τῆς συμφορᾶς καὶ τοῦ αἰσχους!

Χαῖρε νεκρὲ Βάρδε! Δὲν εἶναι ἔργα ποῦ θὰ ἀκούσης τὸ ὄνειρόν σου τὴν Ἠπειρὸν ἐλευθέραν, ἐπὶ τοῦ βράχου ἐνθα ἄλλοτε ἐρρίφη ἡ Λευκάς Σαφῶς εἰς τὸ ἄγριον κῦμα θὰ ἠχύσῃ τῆς ἐλευθερίας ἡ γλῶσσα καὶ θὰ ἔλθῃ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τάφου σου ὁ ἐλεύθερος πλέον ἀδελφός σου, ὅπως καταθέσῃ ἐν δάκρυ! Ἐνα παλμόν! ἀλλ' ἐλευθερὸν ζωογόνον! Εἰς τὸ πένθος εἰς ὃ μᾶς ἐδύθησες ὡς ἔθνικὴ ποιητὰ εἶναι βαθύ πολὺ, παρὰ πολὺ! Ὅπόταν δὲ ὁ Ἕλλην θὰ διέρχεται ἐκ τῆς Λευκάδος τὴν καλλήγονον καὶ μουσοπτερῆ χώραν δὲν θὰ λησμονήσῃ τὴν γῆν ἐνθα κοιμάται ὁ Ἀριστοτέλης Βαλκωρίτης! Ἀναπαύθητι πλησίον ἐκείνης ἣτις ζῶντα σὲ ἐνέπνευεν, θανόντα δὲ, θὰ ψάλλῃ πλησίον σου. Ἐὰν δὲ μακρὰν μας πολὺ κείσαι ὦ! πολὺκλαυστε ψάλλα! Πάντοτε διὰ τῆς διπλῆς ταύτης μελωδίας θὰ μᾶς ἐξεγείρῃς εἰς θριάμβους, καὶ θὰ μᾶς ὀδηγήσῃς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἀθῆναι 25 Ἰουλίου 1879.

N. Γ. ΠΓΑΒΕΣΗΣ